FESTIVAL
OUDE
MUZIEK
UTRECHT

26 AUGUSTUS/
4 SEPTEMBER
2022

ĀRT HOUSE 17 / MICHAEL HELL

JOHANN SEBASTIAN BACH, THOMAS HÖFT:
UTRECHTER PASSION

woensdag 31 augustus TivoliVredenburg, Grote Zaal **20.00 uur**

ĀRT HOUSE 17 / MICHAEL HELL
JOHANN SEBASTIAN BACH, THOMAS HÖFT: *UTRECHTER PASSION*

Livestream en terugkijken via emtv.online ca. 120 minuten (geen pauze)

Susanne Elmark sopraan
Yosemeh Adjei countertenor
Raphael Höhn tenor (verteller)
Markus Schäfer tenor
Dietrich Henschel bariton

ĀRT HOUSE 17
Katalin Horváth, Kinga Krommer fluit
Lidewij van der Voort, Aliona Piatrouskaya, Raffaele Nicoletti, Manako Ito, Elise Dupont, Isabel Soteras viool
Barbara Konrad, Sofija Krsteska-Klebel altviool
Hannah Freienstein, Ala Yakusheuskaya cello
Georg Kroneis violone, viola da gamba
Georg Fritz, Katharina Andres hobo
Inga Maria Klaucke fagot
Ester Van Der Veen contrafagot
Sofie Vanden Eynde theorbe

Michael Hell klavecimbel & muzikale leiding

Johann Sebastian Bach 1685-1750
Johannes Passion, BWV 245
met een nieuwe tekst van **Thomas Höft**

TOELICHTING
De *Utrechter Passion* is niets anders dan Bachs *Johannes Passion* met een nieuw libretto. In plaats van de lijdensweg van Christus richt het verhaal zich op het leed van LGBTQIA+ mensen, die vroeger en nu werden gediscrimineerd en vermoord. Dit project wil niet provoceren of het Bijbelse passieverhaal verzwakken; het draait om de serieuze kwestie over onze houding tegenover het leed van mensen die vanwege hun seksualiteit of hun genderdiversiteit werden of worden vervolgd.
Wat als Bach de vervolging van LGBTQIA+ mensen op muziek had willen zetten? Hij zou geen schijn van kans hebben gehad, want deze mensen werden in zijn tijd diep veracht in Europa. Vandaag worden ze op veel plaatsen nog steeds gediscrimineerd en vervolgd, maar bestaat er ook de mogelijkheid om daar aandacht voor te vragen en op te komen voor gelijkheid en erkenning. Dat is precies wat het nieuwe libretto doet. Bach schreef met zijn *Johannes Passion* muziek die lijden en hoop verklankt. Zijn muziek blijft volledig intact in de uitvoering van ĀRT HOUSE 17. Alles klinkt hetzelfde, behalve de woorden, die zich volledig voegen naar de melodische lijnen van de componist.
De verhalen uit het nieuwe libretto komen uit historische bronnen. Alle bij naam genoemde personen hebben werkelijk geleefd en hun lot is in vele archiefdocumenten beschreven. Twee gebeurtenissen uit de tijd van Bach staan centraal. Het eerste speelt zich af omstreeks 1730, toen er in Utrecht een golf van vervolging plaatsvond, waar talrijke homomannen het slachtoffer van werden. Ten tweede is er het tragische verhaal van de trans persoon Anastasius Lagrantinus Rosenstengel, die in 1721 in Halberstadt geëxecuteerd werd, omdat hij als man met een vrouw samenleefde, terwijl de omgeving hem definieerde als vrouw. Verder behandelt het nieuwe libretto recente gebeurtenissen van homohaat, zoals het bloedbad in de homonachtclub Pulse in Orlando en het geweld tegen lesbische vrouwen in Mexico.
Het resultaat is ongelooflijk. De beroemde passies van Bach zijn ons zo vertrouwd dat we de tekst soms uit het hoofd kennen en we ons elke jaar weer verheugen om deze bekende werken opnieuw uit te voeren. Hierdoor gaan de actualiteit van het drama en de schrijnende uitspraken uit het oorspronkelijke libretto meer en meer verloren. Hoe kunnen we anno 2022 nog de schok ervaren, die Bachs passies in de Leipziger kerken in de achttiende eeuw veroorzaakten? We vinden het herschrijven van deze passie een spannend experiment binnen de historische uitvoeringspraktijk. Het stelt ons in staat om de muziek van Bach op een geheel nieuwe manier te ervaren en emoties, die verdoezeld waren door het patina van de lange uitvoeringstraditie, opnieuw te ontdekken.

Thomas Höft

SUMMARY
The *Utrechter Passion* is nothing more than Johann Sebastian Bach's *St John Passion* with a new libretto. Instead of the suffering of Christ, the story focuses on the suffering of LGBTQIA+ people, who were discriminated against and murdered, nowadays and in the past. This project does not aim to provoke or weaken the Biblical passion story; it is about our attitude towards the suffering of a group of people who have been or are still being persecuted because of their sexuality or gender diversity. Bach's music remains completely intact. Everything sounds the same, except for the words, which completely conform to Bach's melodic lines. The stories in the new libretto are derived from true historical events, such as the persecution of gay people in Utrecht in 1730 and the tragic life of trans person Anastasius Lagrantinus Rosenstengel who was executed in Halberstadt in 1721. We find the rewriting of this passion an exciting experiment within the historical performance practice. It allows us to experience Bach's music in an entirely new way and to rediscover emotions obscured by the patina of the long performance tradition.

ERSTER TEIL

Chor

Alle
Seht jene Menschen, deren Sein
in allen Landen schmählich ist!
Zeigt uns durch Eure Passion,
daß Ihr, in Eurer Menschlichkeit,
zu aller Zeit,
und oft in größter Niedrigkeit
verachtet worden seid.

Rezitativ & Chor

Raphael
Luis fuhr mit seinen Freunden abends nach Orlando, in eine Tanzbar, das Ziel von Luis und seinen Freunden. Omar aber, der auf sie schoß, kannte den Ort auch; denn Schwule verabreden sich dort im Club mit ihresgleichen. Da nun Omar für sich hatte gefaßt den Entschluss, daß er Attentate im Club begehen wollte, kommt er dahin mit Glock und Shotgun schwer bewaffnet. Weil nun WIR heut' alles wissen, was dort geschehen sollte, steht einer auf und stellt die Frage:

Dietrich
Warum die Tat?

Raphael
Doch man wiegelte ab:

Alle
Zufall. Zufall.
In irgendeiner Bar.

Raphael
Da widerspricht er ihnen:

Dietrich
Nein. Falsch.

EERSTE DEEL

Koor

Allen
Zie de mensen van wie het bestaan
in alle landen smadelijk is!
Toon ons door jullie lijden,
dat jullie, in jullie menselijkheid,
altijd,
zelfs in de grootste vernedering,
worden veracht.

Recitatief & koor

Raphael
Luis ging met zijn vrienden 's avonds naar Orlando, naar een dansbar, het doel van Luis en van zijn vrienden. Omar echter, die op hen schoot, kende die plaats ook; want homo's komen in die club om te daten met gelijken. Toen Omar het besluit had genomen om aanslagen te willen plegen in de club, kwam hij erheen, zwaar bewapend met Glock en shotgun. En omdat WIJ nu alles weten wat daar zou gaan gebeuren, staat er iemand op en stelt de vraag:

Dietrich
Waarom deze daad?

Raphael
Maar men wuifde de vraag weg:

Allen
Toeval. Toeval.
In een willekeurige bar.

Raphael
Hij spreek hen tegen:

Dietrich
Nee. Dat is niet waar.

FIRST PART

Choir

All
Behold the people whose existence
is made shameful in all lands!
Show us through your passion
that, because of your human nature,
at all times,
and even through utter humiliation,
you people are despised.

Recitative & choir

Raphael
Luis and his friends went to Orlando in the evening, to a nightclub, the destination of Luis and his friends. But Omar, who shot at them, also knew the place, because gay men often met dates at the club. Since Omar had decided that he wanted to carry out an attack in the club, he came there heavily armed with a Glock and a shotgun. And because WE now know everything that was going to happen there, someone stands up and asks the question:

Dietrich
Why did he do it?

Raphael
But people dismiss the question:

All
Coincidence. Coincidence.
In some bar or other.

Raphael
He contradicts them:

Dietrich
No. That's not true.

Raphael
Omar aber, den man erschoß, kann nichts mehr sagen. Da nun jener ganz deutlich meint: 'Nein. Falsch!', werden viele verlegen und schauen zu Boden. Da fraget er sie nun abermal:

Dietrich
Warum die Tat?

Raphael
Sie aber meinen:

Alle
Zufall. Zufall.
In irgendeiner Bar.

Raphael
Doch wir antworten drauf:

Dietrich
Das Attentat war Schwulenmord.
Eine solche Tat soll man beim Namen nennen.

Choral

Alle
Verpönte Lieb,
die Lieb abseits der Maße,
hat Euch gebracht
auf eine Marterstraße.
Wir leben mit der Welt
in Lust und Freuden,
und andre leiden.

Rezitativ

Raphael
Nur daß es bald verharmlost wurde, wie man's gewohnt ist: Sind queere Personen die Opfer, verschweigt man die Fakten gerne. Wie oft schon brauchte einer Gewalt, voll Wut und Haß, und schoß wahllos zwischen Feiernde, legt Feuer oder Bomben - ja so sterben viele. Deshalb wollen wir sagen:

Raphael
Omar echter, die men doodschoot, kan niets meer zeggen. Nu diegene zo duidelijk zegt: 'Nee. Dat is niet waar!', generen velen zich en kijken naar de grond. Hij vraagt het hun nogmaals:

Dietrich
Waarom deze daad?

Raphael
Zij zeggen echter:

Allen
Toeval. Toeval.
In een willekeurige bar.

Raphael
Maar wij antwoorden daarop:

Dietrich
Die aanslag was homomoord.
Zo'n daad moet je bij de naam noemen.

Koraal

Allen
Straffelijke liefde,
een liefde afwijkend van de maat,
heeft jullie
op een martelweg gebracht.
Wij leven met de wereld
in lust en vreugde,
en anderen lijden.

Recitatief

Raphael
Alleen werd het al snel gebagatelliseerd, zoals men dat gewend is: zijn queers het slachtoffer, dan verzwijgt men graag de feiten. Hoe vaak gebruikte iemand al niet geweld, vol van woede en haat, en schoot blindelings tussen feestvierders, stak branden aan of plaatste bommen - ja, zo sterven velen. Daarom willen wij zeggen:

Raphael
But Omar, who was shot dead, can no longer tell us. Now he clearly states: 'No. That's not true!' Many are embarrassed and look away. He asks them again:

Dietrich
Why did he do it?

Raphael
But they again say:

All
Coincidence. Coincidence.
In some bar or other.

Raphael
But we give this answer:

Dietrich
The attack was the murder of gays.
This sort of deed should be given a name.

Chorale

All
Taboo love,
a different kind of love,
has sent you
along a road of torture.
We live in a world
of joy and delight,
while others suffer.

Recitative

Raphael
Only it was all soon played down, the way people do that kind of thing: if queer individuals are the victims, people prefer to keep the facts quiet. How many times has someone used violence, full of rage and hatred, and fired shots indiscriminately at revellers, set fires or left bombs - yes, that's how many die. That's why we want to say:

Dietrich
Laßt uns das Schweigen beenden.
Soll man den Haß nicht nennen,
der oft der Anlaß gewesen ist?

Choral

Alle
Rechtsprechung und Gesetz stell' gleich
wie Ihr auch immer liebet Euch.
Schreibt fest nach solcher Leidenszeit
Gerechtigkeit in Lieb und Freud.
Widersprecht dem Gedankengut,
das jeder Lieb Gewalt antut.

Rezitativ

Raphael
Das Massaker Omars in Orlando
kostete fünfzig Menschen dort das
Leben. Und es geschah im Trubel und
Spaß der Latino-Tanznacht, und es gab
keine Warnung, wie sich wohl mancher
noch erinnern kann. Es bleibt nur kein
Einzelfall, daß da einer meint, es wäre
gut, daß ein Mensch würde umbracht,
weil er liebt.

Arie

Yosemeh
Von den Normen, die nur Sünden
lassen empfinden,
wird mein Geist gebunden.
Mich von all den Fehlurteilen
völlig zu heilen,
will ich ganz gesunden.

Rezitativ

Raphael
Viel zu oft noch aber können die
Menschen nicht: lieben, wen sie wollen.

Dietrich
Laat ons het zwijgen verbreken.
Moeten wij niet de haat benoemen
die vaak de aanleiding was?

Koraal

Allen
Laat rechtspraak en wetten gelijk zijn,
ongeacht hoe jullie elkaar liefhebben.
Leg na zulke lijdenstijd vast dat recht-
vaardigheid heerst in liefde en vreugde.
Weerspreek al het gedachtegoed, dat
iedere liefde geweld aandoet.

Recitatief

Raphael
Omars bloedbad in Orlando kostte vijftig
mensen daar het leven. En het gebeurde
in de drukte en het plezier van de latino-
dansnacht, zonder waarschuwing vooraf,
zoals sommigen zich waarschijnlijk wel
kunnen herinneren. Het is echter geen
uitzondering dat iemand van mening is
dat het goed is een mens om te brengen
omdat hij liefheeft.

Aria

Yosemeh
De normen, die mij alleen zonden
doen waarnemen,
ketenen mijn geest.
Als ik mij van alle verkeerde oordelen
volledig kan bevrijden,
zal ik helemaal gezond worden.

Recitatief

Raphael
Al te vaak kunnen de mensen echter het
volgende nog niet: liefhebben, wie zij
willen.

Dietrich
Let us end the silence.
Should we not give a name to the hatred
that has often been at the root of it all?

Chorale

All
Let justice and the law be the same,
irrespective of the way you show each
other love. After such a time of suffering,
stipulate that justice prevails in love and
joy. Repudiate philosophy and ideas
that violate love of any kind.

Recitative

Raphael
Omar's massacre in Orlando
resulted in the death of 50 people.
And it happened in the hustle and
bustle, the fun of the Latino dance night;
there was no warning, as some will
probably remember. But it is not an
isolated case that someone thinks it's
right to kill a person because they love.

Aria

Yosemeh
The norms, that make me
see only sin,
enchain my spirit.
If I can free myself completely
from all misguided concepts,
I will be fully healed.

Recitative

Raphael
But all too often people still cannot do
this: love whomever they want.

Arie

Susanne
Ich folge dir gleichfalls
mit freudigen Schritten
und lasse sie nicht,
die Liebe, mein Licht.
Befördert den Lauf
und höret nicht auf,
einander zu lieben,
zu küssen, zu schätzen.

Rezitativ

Raphael
Im Jahr Siebzehndreißig stand Josua Wilts vor Gericht, der war ein Trinker, gemein, und der Küster im Utrechter Dom. Grad dort hatte er Fremde attackiert. Und seine jüngere Schwester, die dem Utrechter Rat bekannt war, trat auf, beschuldigte weit'rer Untaten ihn, so riefen sie Josua hinzu. Da sprach die Frau gar bitter empört zum Bruder:

Susanne
Und außerdem schlägst du noch deine Kinder!

Raphael
Er sprach:

Dietrich
Das stimmt nicht.

Raphael
Da schwiegen aber die Schwester und Kinder. Er hatte sie eingeschüchtert, und er war bös, sie fürchteten sich. Josua aber stund bei ihnen und grübelte ernst. Einer der Richter schließlich fragte Josua, was er meine zu der ganzen Sache. Josua antwortete ihm:

Aria

Susanne
Ik volg je eveneens
met verheugde stappen
en laat haar niet los,
de liefde, mijn licht.
Ondersteun mijn schreden
en houd niet op
elkaar lief te hebben,
te kussen, te waarderen.

Recitatief

Raphael
In het jaar zeventiendertig stond Josua Wilts voor de rechter. Hij was een drinkebroer, gemeen en werkte als koster in de Dom van Utrecht. Juist daar had hij vreemden aangevallen. En zijn jongere zus, die de Raad van Utrecht bekend was, trad naar voren en beschuldigde hem van andere wandaden, waarop zij Josua erbij riepen. Toen sprak de vrouw diep verontwaardigd tot haar broer:

Susanne
En bovendien sla je ook nog je kinderen!

Raphael
Hij sprak:

Dietrich
Dat klopt niet.

Raphael
Toen zwegen echter de zus en de kinderen. Hij had ze geïntimideerd en hij was kwaadaardig, ze waren bang geworden. Josua stond echter bij hen en piekerde ernstig. Een van de rechters vroeg Josua tenslotte wat hij over de hele kwestie te zeggenhad. Josua antwoordde hem:

Aria

Susanne
I follow you too
with joyful steps
and cling to her,
my love, my light.
Support my footsteps
and do not stop
loving each other,
kissing, cherishing each other.

Recitative

Raphael
In the year seventeen thirty, Josua Wilts was put on trial. He was a drunkard, a malicious man; he worked as a verger at Utrecht Cathedral. It was there that he attacked some strangers. And his younger sister, who was known to the Council of Utrecht, stood up and accused him of even more wrong-doing, so they called Josua in. The woman then spoke full of outrage to her brother:

Susanne
And furthermore you even beat your children!

Raphael
He said:

Dietrich
That's not true.

Raphael
Then his sister and the children were silent. They were intimidated by him because he was evil, and they were afraid. Josua stood with them, broodily. Finally, one of the judges asked Josua what he had to say about it all.
Josua answered him:

Dietrich
Ich möchte frei, öffentlich bekennen vor Gericht: Ich habe sicherlich zuweilen viel getrunken und bös gehandelt, vor allem Sonntags im Utrechter Dom, doch hab ich dort nicht mit Männern gehurt. Warum fragst du nicht danach? Frag mich danach doch, frag nach Sodoms Lüsten, die ich im Dome gesehen habe. Wisse, die teuflischste Hure heißt Zacharias Wilsma!

Raphael
Als er aber dies behauptete, ließ der Richter einfach und ohne Zögern Wilsma sofort arrestier'n und sprach:

Markus
Zieht ihn aus und überantwortet ihn der Folter!

Raphael
Wilsma aber antwortete:

Yosemeh
Hab ich übel getan, so beweise es, daß es böse sei, hab ich aber recht getan, was schlägest du mich?

Choral

Alle
Wer hat dich so geschlagen,
mein Freund, und dich mit Plagen
so übel zugericht'?
Es ist doch keine Sünde,
wie du so zu empfinden,
nein, Missetaten sind das nicht.

Du hast doch nur ein Leben,
Dir ist nicht mehr gegeben,
Du zeigst es einfach her.
Das hat sie so erreget,
das Elend, das dich schläget,
und das verdummte Marterheer.

Dietrich
Ik wil vrij en openbaar bekennen voor deze rechtbank: Ik heb zeker soms te veel gedronken en kwaad gedaan, vooral op zondag in de dom van Utrecht, maar ik heb daar niet met mannen gehoereerd. Waarom vraag je daar niet naar? Vraag het mij toch, vraag mij naar de lusten van Sodom die ik in de Dom gezien heb. Weet daarbij, de meest duivelse hoer is Zacharias Wilsma!

Raphael
Toen hij dat echter beweerd had, liet de rechter gewoon en zonder te aarzelen Wilsma arresteren en sprak:

Markus
Kleed hem uit en lever hem over aan de marteling!

Raphael
Wilsma antwoordde echter:

Yosemeh
Als ik iets fouts heb gedaan, bewijs dan dat het slecht was. Maar als het goed was wat ik heb gedaan, waarom sla je me dan?

Koraal

Allen
Wie heeft je zo geslagen,
mijn vriend, en je met klappen
zo toegetakeld?
Het is toch geen zonde,
te voelen zoals jij voelt
nee, misdaden zijn dat niet.

Je hebt toch maar één leven,
meer is je niet gegeven,
Je toont het gewoon zoals het is.
Dat heeft ze zo boos gemaakt,
de ellende die jou treft, en het dom
geworden leger van martelaren.

Dietrich
I want to confess freely and publicly before the court: I have certainly drunk too much at times and acted wickedly, especially on Sundays in Utrecht Cathedral, but I have not fornicated with men there. Why don't you ask about this? Ask me about it, ask about Sodom's lusts, which I have witnessed in the cathedral. Know that the most devilish whore is called Zacharias Wilsma!

Raphael
And when he made that accusation, the judge without further deliberation had Wilsma immediately arrested, and said:

Markus
Strip him and hand him over to be tortured!

Raphael
But Wilsma answered:

Yosemeh
If I have done wrong, produce evidence to prove it was evil; but if it was not evil, why do you beat me?

Chorale

All
Who has beaten you so,
my friend, and dealt you
such blows?
It is not a sin
to feel like you do;
no, that's not a crime.

You only have one life
it's all you've been given,
you let it be seen as it is.
That is what has provoked them,
the misery that has befallen you,
and the stupefied army of martyrs.

Rezitativ & Chor

Raphael
Und Wilsma nannte, nackt,
geschunden ihnen hundertvierzig
Freunde. Baron Frederick war ganz
ahnungslos, da sprachen sie zu ihm:

Alle
Bist du nicht Sodomsjünger einer?

Raphael
Er leugnete aber und sprach:

Dietrich
Ich bin's nicht.

Raphael
In der Stadt kursierten Flugblätter von
Verleumdung voll, und Frederick mußte
sich wieder wehren:

Markus
Sahe man dich nicht im Domturm
verkehren?

Raphael
Da verleugnete Fredrick abermal,
doch wußte er, es gibt kein Entrinnen.
Da dachte Fredrick an die Küsse
Wilsmas und ging hinaus und weinete
bitterlich.

Arie

Markus
Ach, mein Sinn, wo willst du endlich
hin, wo soll ich mich erquicken?
Bleib ich hier, und ertrage ich
Spott und Abscheu in den Blicken?
Bei der Welt ist gar kein Rat,
und im Herzen bohrn die Schmerzen
meiner Missetat,
die vor Angst die Lieb verleugnet hat.

Recitatief & koor

Raphael
En Wilsma noemde hen, naakt en
afgebeuld als hij was, honderdveertig
vrienden. Baron Frederick had geen
vermoeden, tot zij tegen hem zeiden:

Allen
Ben jij geen volgeling van Sodom?

Raphael
Hij ontkende het en zei:

Dietrich
Dat ben ik niet.

Raphael
In de stad gingen pamfletten vol
kwaadsprekerij rond en Frederick moest
zich opnieuw verweren:

Markus
Zag men je niet aan de gang in de
domtoren?

Raphael
Toen ontkende Frederick opnieuw,
maar hij wist dat er geen ontkomen aan
was. Toen herinnerde Frederick zich de
kussen van Wilsma, ging naar buiten en
huilde bittere tranen.

Aria

Markus
Ach, waar moet ik het toch zoeken,
waar vind ik troost?
Blijf ik hier en verdraag de
spot en afschuw in ieders blikken?
De wereld kan mij echt niet helpen,
en in mijn hart boort de pijn
van mijn misdaad,
dat ik uit angst de liefde heb
verloochend.

Recitative & choir

Raphael
And Wilsma, after being whipped naked,
Told them the names of one hundred
forty friends. Baron Frederick didn't
know what was going on until they asked
him:

All
Are you not a disciple of Sodom?

Raphael
But he denied it and said:

Dietrich
No, I am not.

Raphael
Leaflets full of slander circulated in
the city, and Frederick had to defend
himself again:

Markus
Did people not see you doing it in the
cathedral tower?

Raphael
Then Fredrick denied it again,
but he knew, there was no escape.
Then Fredrick remembered Wilsma's
kisses and went out and wept bitterly.

Aria

Markus
Oh, where should I look,
where can I find comfort?
Should I stay here and put up with
everyone's scorn and looks of loathing?
The world can give me no counsel,
and my heart is riven with the pains
of my crime,
denying love
because of fear.

Choral

Alle
Jeder, der nicht denkt zurück,
solchen Tod verneinet,
wer nicht auf den ersten Blick
bitterliche weinet.
Kommt ihr Opfer und klagt an,
die nicht wollen büßen,
wer Euch Unrecht hat getan,
sprecht ihm/ihr ins Gewissen.

ZWEITER TEIL

Choral

Alle
Jener, dem jetzt wird gedacht,
kein Bös' hat begangen,
er ward heimlich in der Nacht
als ein Dieb gefangen,
entführt von herzlosen Leut
und fälschlich verklaget,
verlacht, verhöhnt und verspeit,
wie man nun hier saget.

Rezitativ & Chor

Raphael
Nach Halberstadt in Preußen, man
schreibt das Jahr Siebzehnzwanzig,
führt nun die Reise. Dort wurd eine
Person beschuldigt, als Frau mit
einer Frau zu leben: Lagrantinus
Rosenstengel. Da ging ein Richter der
Sache nach und sprach:

Dietrich
Was bringet ihr für Klage wider diesen
Menschen?

Raphael
Sie antworteten und sprachen zu ihm:

Alle
Wäre diese nicht des Satans Tochter,
wir hätten sie Euch nicht überantwortet.

Koraal

Allen
Iedereen die niet terugdenkt,
een dergelijke dood ontkent,
en niet bij de eerste blik
bitter begint te huilen.
Kom, jullie slachtoffers en klaag aan
wie geen boete wil doen,
laat van wie jullie onrecht heeft
aangedaan, het geweten spreken.

TWEEDE DEEL

Koraal

Allen
Diegene, die nu wordt herdacht,
heeft niets kwaads gedaan,
hij werd heimelijk, in de nacht
als een dief gevangen,
ontvoert door harteloze mensen
en vals beschuldigd,
uitgelachen, bespot en bespuwd,
zoals nu hier wordt gezegd.

Recitatief & koor

Raphael
Naar Halberstadt in Pruissen, wij
schrijven het jaar zeventientwintig,
gaat nu de reis. Daar werd een persoon
ervan beschuldigd als vrouw samen
te leven met een vrouw: Lagrantinus
Rosenstengel. De rechter zocht uit wat
er aan de hand was en zei:

Dietrich
Waarvan beschuldigen jullie deze mens?

Raphael
Ze antwoordden hem en zeiden daarbij:

Allen
Als zij geen dochter van Satan was,
hadden we haar niet aan je overgeleverd.

Chorale

All
Anyone who does not think back
denies a similar death,
and not at the first glance
starts shedding bitter tears.
Come, you victims, and accuse
those who will not atone;
let those who have wronged you
listen to their consciences.

SECOND PART

Chorale

All
He, who is now remembered
has done no evil.
Secretly, in the night,
he was arrested like a thief,
abducted by heartless people
and falsely accused,
ridiculed, scorned, and spat upon,
as we here now state.

Recitative & choir

Raphael
The journey now takes us to Halberstadt
in Prussia, in the year seventeen twenty.
A person in the city was accused of being
a woman who lived with another woman:
Lagrantinus Rosenstengel. The judge
investigated the situation and said:

Dietrich
What charges do you bring against this
person?

Raphael
They answered him, saying:

All
If she were not a daughter of Satan,
we would not have handed her over to you.

Raphael
Da sprach der Richter zu ihnen:

Dietrich
Wenn er doch gar kein Mann ist - wie wurde er denn Mann eurer Tochter?

Raphael
Da sprachen die Kläger zu ihm:

Alle
Ihr Leben war nur Lüge!

Raphael
Die eigne Schwiegermutter Lagrantini hatte erkundet, daß ihr Schwiegersohn einen weiblichen Körper hatte. Da ging der Richter selber hinein zum Gefangnen, nahm ihn zu sich und sprach zu ihm:

Dietrich
Frau oder Mann, was bist du?

Raphael
Und er antwortete:

Yosemeh
Fragst du mich das von dir selbst, oder haben dich andere darauf gebracht?

Raphael
Der Richter antwortete:

Dietrich
Es ist ganz einfach: Du bist von der Schwiegermutter und deinen Verwandten bei mir angezeigt, was geht in dir vor?

Raphael
Und er antwortete:

Raphael
Toen zei de rechter tegen hen:

Dietrich
Als hij toch helemaal geen man is, hoe is hij dan de man van jullie dochter geworden?

Raphael
De aanklagers zeiden tegen hem:

Allen
Haar leven was niets anders dan een leugen!

Raphael
De eigen schoonmoeder van Lagrantinus was erachter gekomen dat haar schoonzoon een vrouwen-lichaam had. Toen ging de rechter zelf naar binnen, naar de gevangene, nam hem apart en sprak tot hem:

Dietrich
Vrouw of man, wat ben je?

Raphael
En hij antwoordde:

Yosemeh
Vraag je dat uit jezelf, of hebben anderen je op het idee gebracht?

Raphael
De rechter antwoordde:

Dietrich
Het is heel eenvoudig: je bent door je schoonmoeder en je verwanten bij mij aangegeven, wat gaat er in je om?

Raphael
En hij antwoordde:

Raphael
Then the judge said to them:

Dietrich
If he were not a man, how did he become your daughter's husband?

Raphael
Then the plaintiffs said to him:

All
Her life was nothing but a lie!

Raphael
Lagrantinus' own mother-in-law had discovered that her son-in-law had the body of a female. Then the judge himself went to the prisoner, took him to one side and spoke to him:

Dietrich
Woman or man, what are you?

Raphael
And he answered:

Yosemeh
Is that question your own idea, or have others put you up to it?

Raphael
The judge answered:

Dietrich
It's very simple: you've been reported by your mother-in-law and your relatives, what's going on with you?

Raphael
And he answered:

Yosemeh
Ich weiß nicht, wer ich wirklich bin. Sähe man, wer ich wirklich bin, alle Richter würden darum kämpfen, daß ich als Ehemann mit meiner Ehefrau lebe, aber nun ist mein Fleisch eben weiblich.

Choral

Alle
Man kann mit seinen Sinnen nicht erreichen, womit doch so ein Leben zu vergleichen, ihr könnt mit eurem ach so schweren Leben ein Beispiel geben.

Rezitativ & Chor

Raphael
Da sprach der Richter zu ihm:

Dietrich
So bist du also ein Mann?

Raphael
Und er antwortete:

Yosemeh
Du sagst's, ich bin ein Mann. Doch bin ich so geboren und in die Welt kommen, daß ich als Frau erscheinen soll. Und was die Wahrheit ist, muß ich allein entscheiden.

Raphael
Spricht der Richter zu ihm:

Dietrich
Was ist Wahrheit?

Raphael
Und da er das gesagt hat, ging er wieder hinaus zu den Klägern und spricht zu ihnen:

Yosemeh
Ik weet niet wie ik werkelijk ben. Als men zou zien, wie ik werkelijk ben, zouden alle rechters ervoor strijden dat ik als echtgenoot kan samenleven met mijn echtgenote, maar nu is mijn vlees dat van een vrouw.

Koraal

Allen
Men kan met zijn verstand niet bedenken, waarmee men zo'n leven moet vergelijken. Jullie kunnen met jullie zware leven een voorbeeld geven.

Recitatief & koor

Raphael
Toen zei de rechter tegen hem:

Dietrich
Ben je dan toch een man?

Raphael
En hij antwoordde:

Yosemeh
Jij zegt het: ik ben een man. Ik ben geboren en in de wereld gekomen om als vrouw te verschijnen. En wat de waarheid is, is alleen mijn beslissing.

Raphael
Toen zei de rechter tegen hem:

Dietrich
Wat is waarheid?

Raphael
En toen hij dat gezegd had, ging hij weer naar buiten naar de aanklagers en hij zei tegen hen:

Yosemeh
I don't know who I really am.
If people could see the person I really am, every judge would argue
that I should live as a husband
together with my wife;
but, as it is, my body is that of a woman.

Chorale

All
People are not able to think of anything with which they can compare this kind of life. You people can offer an example with your difficult lives.

Recitative & choir

Raphael
Then the judge said to him:

Dietrich
So you are a man then?

Raphael
And he answered:

Yosemeh
You name it, I am a man. But I was born and came into the world with the appearance of a woman. And where the truth lies is for me alone to decide.

Raphael
Then the judge said to him:

Dietrich
What is truth?

Raphael
And when he had said this, he went out again to the plaintiffs, and said to them:

Dietrich
Ich finde keine Schuld an ihm.
Er führt eine glückliche Ehe,
er hat seine Frau nicht gezwungen.
Wollt ihr denn, daß ich dieses Paar hier
strafe und trenne?

Raphael
Da schrieen sie wütend allesamt und
sprachen:

Alle
Dies Monster, Teufelsbrut,
dies Monster ist ein Satanskind!

Raphael
Satanskind aber ist ein Haßwort.
Das ließ den Richter schaudern, es
schüttelte ihn.

Arioso

Dietrich
Betrachte, mein Verstand,
in ehrlichem Bedauern,
mit bittrem Sinn
und tief beklemmtem Herzen,
den Gang der Welt
in Sorg und Schmerzen:
Wie hier die Dummheit eine Sünde
in Liebesgefühlen sieht.
Du kannst Erkenntnis
auch in solchem Leiden finden;
drum sieh ohn Vorurteil was ist.

Arie

Markus
Erwäge, wie der Menschen Hülle
in aller Fülle der Schönheit gleiche geht.
Und daß, nachdem die Hochmutswogen
von unsrem Vorurteil sich verzogen,
der allerschönste Regenbogen
für alle gleich und wertfrei steht.

Dietrich
Ik kan geen schuld in hem vinden.
Hij leidt een gelukkig huwelijk
en heeft zijn vrouw niet gedwongen.
Willen jullie nu dat ik dit paar bestraf
en ze van elkaar scheidt?

Raphael
Daar schreeuwden ze allemaal woedend
en zeiden:

Allen
Dit monster, duivelsgebroed, dit
monster is een satanskind!

Raphael
Maar satanskind is een uiting van haat.
Dat deed de rechter huiveren, hij rilde
van afschuw.

Arioso

Dietrich
Aanschouw, mijn verstand,
en betreur oprecht,
in bitter bewustzijn
en met diepe beklemming in het hart,
hoe het de wereld vergaat
in zorgen en pijn:
Hoe de domheid hier een zonde
ziet in liefdesgevoelens.
Het kan tot inzicht leiden,
een dergelijk lijden; dus bekijk dat wat
er is, zonder vooroordelen.

Aria

Markus
Overdenk hoe het menselijk omhulsel
in alles wat het omvat op de schoonheid
lijkt. En dat, nadat de golven van de
hoogmoed van ons vooroordeel zijn
verdwenen, de allermooiste regenboog
staat voor iedereen, gelijk en waardevrij.

Dietrich
I can't find him guilty of anything.
He has a happy marriage, he didn't force
his wife into it. Do you still want me
to punish the couple and separate them?

Raphael
Then they all screamed in rage, saying:

All
This monster, devil's spawn, this
monster is a Satan's child!

Raphael
But 'Satan's child' is an expression of
hatred. It made the judge's flesh creep;
he was horrified.

Arioso

Dietrich
Contemplate, my mind,
with sincere regret,
with bitter awareness,
and with a heavy heart,
how cares and pain
are the way of the world:
How in this case stupidity
assigns sin to feelings of love.
It can lead to insight,
this kind of suffering;
therefore view things
without prejudice.

Aria

Markus
Consider how the human shell and
everything it encompasses appears
beautiful. And that, after the waves
of arrogance have faded from our
prejudice, the most beautiful rainbow
will stand for all, equally and free of
judgement.

Rezitativ & Chor

Raphael
Die Schwiegermutter zeigte einen Phallus aus Leder, den hatte er umgeschnallt, und reichte ihn herum die Runde, sie höhnten:

Alle
Sei gegrüßet, liebes falsches Männlein!

Raphael
Und spieen aus auf den Boden.
Da nahm der Richter wieder das Wort und sprach zu ihnen:

Dietrich
Sehet, ich führte ihn heraus zu euch, daß ihr erkennet, daß ich keine Schuld an ihm finde.

Raphael
So stand Lagrantinus da selbst und trug einen Herrenrock und Hosenkleid. Und er sprach zu ihnen:

Dietrich
Sehet, welch ein Mensch!

Raphael
Da das die Schwiegermutter und Verwandten hörten, schrieen sie und sprachen:

Alle
Tötet sie, tötet sie!

Raphael
Der Richter sprach zu ihnen:

Dietrich
Diese Ehe hat für beide Bestand, und ich finde keine Schuld an ihm.

Raphael
Die Kläger antworteten ihm:

Recitatief & koor

Raphael
De schoonmoeder toonde een fallus van leer, die hij zich had omgegespt, en gaf hem door in de kring, waarop ze honend zeiden:

Allen
Wees gegroet, jij onecht mannetje!

Raphael
En spuugden op de grond.
Toen nam de rechter weer het woord en zei tegen hen:

Dietrich
Kijk, ik breng hem nu naar buiten, zodat jullie zien dat ik geen schuld in hem kan vinden.

Raphael
Daar stond Lagrantinus zelf en droeg een rokkostuum en broekjurk.
En hij zei tegen hen:

Dietrich
Kijk toch, wat een mens!

Raphael
Toen de schoonmoeder en de verwanten dat hoorden, schreeuwden zij en zeiden:

Allen
Doodt haar, doodt haar!

Raphael
De rechter zei tegen hen:

Dietrich
Dit huwelijk werkt voor beiden en ik kan geen schuld in hem vinden.

Raphael
De aanklagers antwoordden:

Recitative & choir

Raphael
The mother-in-law showed a leather phallus, which he used to strap on to himself, and passed it around. Then sneeringly, they cried:

All
All hail, little fake manikin!

Raphael
And they spat on the ground.
Then the judge took the floor again and said to them:

Dietrich
Look, I'm bringing him in front of you, so you can witness I can't find him guilty of anything.

Raphael
Lagrantinus stood there, wearing a justaucorps and trousers. And he said to them:

Dietrich
Look, what a person!

Raphael
When his mother-in-law and his relatives heard that, they shouted:

All
Kill her, kill her!

Raphael
The judge said to them:

Dietrich
This marriage works for both of them and I can find him guilty of nothing.

Raphael
The plaintiffs answered him:

Alle
Wir haben ein Gesetz, und nach dem Gesetz soll sie sterben; denn sie hat sich gegen Gottes Plan gestellt.

Raphael
Da der Richter das Wort hörete, zweifelt er gar noch mehr und ging wieder hinein in das Richthaus und spricht zum Ehmann:

Dietrich
Was soll ich machen?

Raphael
Lagrantinus gab ihm keine Antwort. Da sprach der Richter zu ihm:

Dietrich
Redest du nicht mit mir? Weißt du denn nicht, daß ich Macht habe, dich zu verurteilen, und Macht habe, dich freizusprechen?

Raphael
Der Mann antwortete:

Yosemeh
Du hättest keine Macht über mich, wenn sie dir nicht wäre von oben herab gegeben; darum: der als Mensch mich so geschaffen hat, der will es so haben.

Raphael
Von dem an sucht' er einen Ausweg, wie er ihn losließe.

Choral

Alle
Durch dein Entscheiden, Richter du,
kann ihm die Freiheit kommen.
Dein Zweifeln läßt uns nicht in Ruh,
wird von uns ernst genommen;
Wenn du dich traust, gerecht zu sein,
wird unser Weg viel leichter sein.

Allen
Wij hebben een wet, en volgens die wet moet zij sterven. Want zij gaat in tegen Gods plan.

Raphael
Toen de rechter die woorden hoorde, aarzelde hij nog meer en ging het gerechtsgebouw binnen en sprak tegen de echtgenoot:

Dietrich
Wat moet ik doen?

Raphael
Lagrantinus gaf hem geen antwoord. Toen zei de rechter tegen hem:

Dietrich
Praat je niet met mij? Weet je niet dat ik de macht heb je te veroordelen en de macht heb om je vrij te spreken?

Raphael
De man antwoordde:

Yosemeh
Je zou geen macht over mij hebben als die niet van bovenaf aan je was gegeven; daarom wil hij, die mij als mens zo heeft geschapen, dat het is zoals het is.

Raphael
Vanaf dat moment zocht hij naar een uitweg om hem vrij te laten.

Koraal

Allen
Door jouw oordeel, jij rechter,
kan hij de vrijheid krijgen.
Jouw twijfel laat ons niet met rust,
en nemen wij serieus;
Als jij rechtvaardig durft te zijn,
zal onze weg veel gemakkelijker zijn.

All
We have a law, and the law says she should die; for she has gone against God's plan.

Raphael
When the judge heard these words, he was even more unsure of what to do and went back into the courthouse and spoke to the husband:

Dietrich
What should I do?

Raphael
Lagrantinus gave him no answer. Then the judge said to him:

Dietrich
Won't you speak to me? Don't you know that I have the power to sentence you, or to acquit you?

Raphael
The man answered:

Yosemeh
You wouldn't have power over me if it weren't given you from above; that's why he, who created me like this, wants it to be this way.

Raphael
From then on, he looked for a way to arrange for him to be freed.

Chorale

All
Through your decision, O judge,
He could be given his freedom.
Your doubt doesn't leave us in peace,
and we take it seriously.
If you dared to be just,
our path would become much easier.

Rezitativ & Chor

Raphael
Die Kläger aber schrieen und sprachen:

Alle
Lässest du diese los, so bist du des Glaubens Freund nicht; denn wer sich zum Mannsbilde machet, der ist wider die Schöpfung.

Raphael
Da der Richter das Wort hörete, setzte er ein Schreiben auf, und schickte es an den König, mit dem Urteil, das zwar war ein Schuldspruch, mit Verschonung aber gnadenhalber. Es kam aber drei Wochen später der Erlaß des Königs, und er spricht zu den Klägern:

Dietrich
Da habt ihr euren Willen!

Raphael
Sie schrieen alle:

Alle
Weg, weg mit ihr, richtet sie hin!

Raphael
Spricht der Richter zu ihnen:

Dietrich
Ja, der König befiehlt die Hinrichtung.

Raphael
Die ganze Runde antwortete:

Alle
Ja, ja, wie klar ist diese Antwort:
sie muß sterben.

Recitatief & koor

Raphael
Maar de aanklagers schreeuwden:

Allen
Als je deze persoon vrijlaat, ben je geen vriend van het geloof; want wie zichzelf tot man maakt, gaat in tegen de schepping.

Raphael
Toen de rechter die woorden hoorde, schreef hij een brief en stuurde die naar de koning, met daarin een oordeel met schuldigverklaring, maar waarbij hij besloot om de schuldige uit genade te sparen. Drie weken later kwam het decreet van de koning en hij zei tegen de aanklagers:

Dietrich
Nu krijgen jullie je zin!

Raphael
Ze schreeuwden allemaal:

Allen
Weg, weg met haar, stel haar terecht!

Raphael
Toen zei de rechter tegen hen:

Dietrich
Ja, de koning geeft het bevel tot terechtstelling.

Raphael
De hele kring antwoordde:

Allen
Ja, ja, het antwoord is volstrekt duidelijk: ze moet dood.

Recitative & choir

Raphael
But the plaintiffs shouted:

All
If you let her go, you are no friend to the Faith; for she who makes herself a man, goes against God's creation.

Raphael
When the judge heard these words, he drew up a letter and sent it to the king. It contained a verdict of guilty, but included the decision to show the offender mercy and spare him. Three weeks later the king's decree arrived, and he told the plaintiffs:

Dietrich
Now you've got your way!

Raphael
They all shouted:

All
Away, away with her.
Let her be executed!

Raphael
Then the judge told them:

Dietrich
Yes, the king has ordered the execution.

Raphael
The whole lot of them answered:

All
Yes, yes, the answer is crystal clear:
she must die.

Raphael
Da überantwortete er ihn, daß er enthauptet würde. Sie nahmen Lagrantinus und führeten ihn hin. Ohne jedes Wort ging er hinaus zum Richtplatz, der da lag am Fischermarkt, nicht weit weg vom Dom im Städtchen Halberstadt.

Arie & Chor

Dietrich
Eilt, ihr angefochtnen Seelen,
geht aus euren Marterhöhlen,
eilt – *Wohin?* – zur Todesstadt.
Nehmet an der Hoffnung Werke,
flieht – *Wovor?* – der Ängste Stärke,
eure Wohlfahrt Chancen hat.
Eilt, ihr angefochtnen Seelen,
geht aus euren Marterhöhlen,
eilt – *Wohin?* – nach Halberstadt.

Rezitativ & Chor

Raphael
Allda enthaupteten sie ihn, und seine Ehefrau wurd auch verurteilt: zu drei Jahr Zuchthaus und Verbannung. Der Richter aber schrieb einen Widerspruch und legte den in den Akt, da war geschrieben:

Markus
'Das Urteil war allein des Königs Urteil.'

Raphael
Diesen Widerspruch lasen viel Kläger; denn die Schrift bekam jeder zugestellt, der darin verzeichnet ist. Und es war geschrieben auf ganz einfache, deutliche, unmißverständliche Weise. Da sprachen die Schwiegermutter und Kläger zu dem Richter:

Alle
Zweifle nicht am Königsurteil,
gib es zu und sei zufrieden:
Ein Glück des Königs Urteil.

Raphael
Toen leverde hij hem over om hem te laten onthoofden. En zij grepen Lagrantinus en namen hem mee. Zonder een woord te zeggen liep hij naar de plaats van terechtstelling, die bij de vissersmarkt lag, niet ver weg van de dom in het stadje Halberstadt.

Aria & koor

Dietrich
Haast je, beproefde zielen, verlaat je martelkelders, haast je – *Waarheen?* – naar de stad van de dood.
Neem het werk van de hoop aan,
vlucht – *Waarvoor?* – de kracht van de angsten, jullie gedijen biedt kansen.
Haast je, beproefde zielen, verlaat je martelkelders, haast je – *Waarheen?* – naar Halberstadt.

Recitatief & koor

Raphael
Daar onthoofden ze hem en ook zijn echtgenote werd veroordeeld: tot drie jaar tuchthuis en verbanning. De rechter schreef echter een protest en voegde dat bij het dossier. Dat protest was als volgt:

Markus
'De uitspraak was alleen de uitspraak van de koning.'

Raphael
Dit protest lazen veel aanklagers, want het werd naar iedereen gestuurd die erin vermeld stond. En de tekst was geschreven op een heel eenvoudige, duidelijke en niet mis te verstane manier. Toen spraken de schoonmoeder en de aanklagers tegen de rechter:

Allen
Twijfel niet aan het oordeel van de koning, geef het toe en wees tevreden:
gelukkig heeft de koning geoordeeld.

Raphael
Then he handed him over to be beheaded. And they took Lagrantinus and led him off. Without a word he went out to the fish market where the execution took place, not far from the cathedral in the town of Halberstadt.

Aria & choir

Dietrich
Hasten, you souls, put to the test,
leave your torture chambers, hasten –
Where? – to the city of death.
Take up the work of hope, flee – *From what?* – the power of fear; you might stil have a chance.
Hasten, you souls, put to the test,
leave your torture chambers,
hasten – *Where?* – to Halberstadt.

Recitative & choir

Raphael
They beheaded him there, and his wife was also sentenced to three years' imprisonment and banishment. But the judge wrote an official objection and entered it on file, the objection read as follows:

Markus
'The sentence was that of the king, of him alone.'

Raphael
This objection was read by many plaintiffs, for it was sent to everyone listed in it. And it was written in very plain, clear, unequivocal language. Then the mother-in-law and the plaintiffs said to the judge:

All
Do not question the king's judgement,
accept it and be content: fortunately, the king has passed judgement.

Raphael
Der Richter antwortet:

Dietrich
Was ich geschrieben habe, das habe ich geschrieben.

Choral

Alle
In meines Herzens Grunde
eur' Nam und Leid allein
funkelt all Zeit und Stunde;
drauf will ich wachsam sein.
Ich nehm mir euer Leben
zum Beispiel in der Not,
und werde nicht vergeben
den ungerechten Tod.

Rezitativ & Chor

Raphael
Wir wechseln die Szene, laßt uns nun nach Tschetschenien schauen, und zwar nicht nach gestern, statt dessen nach heute: einem jeglichen offen Schwulen droht Haft, mit Folter und Tod. Gewalt aber wird hier ganz offen, von oben her verordnet durch den Staat. So heißt es im staatlichen Rundfunk:

Alle
Tötet eure schwulen Kinder!
Und das ohne Zögern, sonst tun wir es.

Raphael
Tagtäglich werden Schwule entführt. Sie verschwinden. Sie bringen die Verschleppten in versteckte Lager, dort werden Tage sie gequält und schwer mißhandelt. Das beweisen geleakte Fotos. Entführt aber wurden unter anderm auch zwei Brüder: der Ismail Isajew, grad achtzehn, ein Aktivist, wie auch Salech Magamadow.

Raphael
De rechter antwoordde:

Dietrich
Wat ik geschreven heb, dat heb ik geschreven.

Koraal

Allen
Op de bodem van mijn hart
zijn het jouw naam en jouw lijden alleen
die altijd en elk uur fonkelen,
daarom zal ik waakzaam zijn.
Ik neem jouw leven
als voorbeeld in de ellende,
en zal niet vergeven
de onrechtvaardige dood.

Recitatief & koor

Raphael
Laten wij nu een andere scène aanschouwen, in Tsjetsjenië, en weliswaar niet in het verleden, maar in het nu: iedereen die openlijk homoseksueel is, loopt gevaar gevangen te worden gezet, te worden gefolterd en gedood. Hier wordt het geweld echter heel openlijk, van bovenaf verordend door de staat. Zo wordt op de staatszender medegedeeld:

Allen
Doodt je homoseksuele kinderen!
En zonder te aarzelen, anders doen wij het wel.

Raphael
Dagelijks worden homo's ontvoerd. Ze verdwijnen. Ze brengen de ontvoerden naar verborgen kampen, waar ze dagenlang worden gemarteld en worden mishandeld. Dat blijkt uit geleakte foto's. Er werden echter onder anderen ook twee broers ontvoerd: Ismail Isajew, net achttien, een activist, evenals Salech Magamadow.

Raphael
The judge replied:

Dietrich
What I have written, I have written.

Chorale

All
Deep in my heart,
your name and sorrow alone
will glitter always, and at every hour;
that's why I'll be vigilant.
I take your life
as an example in adversity,
and will not forgive
your unjust death.

Recitative & choir

Raphael
The scene now changes, let's look at Chechnya, not in the past but in the present: anyone who is openly homosexual risks imprisonment, torture and death. Violence here is quite open, imposed from above by the state. Here's an announcement broadcast by the state radio:

All
Kill your homosexual children!
And do it without hesitation, otherwise we will.

Raphael
Gay men are abducted every day. They disappear. The abducted people are taken to secret camps, where they are tortured and abused for days. Photographs leaked to the outside world prove it. Among others, two brothers were kidnapped: Ismail Isajew, barely eighteen, an activist, just like Salech Magamadow.

Und auf einem illegalen Foto, konnte
man ein Opfer sehen, das halbtot dalag.
Da ruft ein Mann verzweifelt:

Dietrich
Nein, seht doch, das ist mein Freund.

Raphael
Danach sagt er ganz in Tränen:

Dietrich
Seht doch, dort stirbt mein Geliebter.

Choral

Alle
Heute wissen wir zu gut
von den Foltertaten,
immer wieder siegt der Mut
Unrecht zu verraten.

O Mensch, mache Richtigkeit,
Willkür laß nicht siegen.
Öffentlich mach alles Leid,
laß dich nicht belügen.

Rezitativ

Raphael
Viele Namen wären hier noch zu
nennen. Zum Beispiel Kleo Flores,
lesbische Aktivistin, auf einer Busfahrt
verschwunden, entführt, in Mexiko.
Man fand sie gefoltert, zerstückelt.
Genauso erging es Mariella Franco,
der Kämpferin für starkes Frauenrecht
verheiratet mit ihrer Freundin. Solche
Haßverbrechen haben bis heut' kein
Ende. Deshalb:

Dietrich
Nichts ist vollbracht.

En op een illegale foto was een
slachtoffer te zien dat er halfdood bij lag.
Er roept een man vertwijfeld:

Dietrich
Nee, kijk toch, het is mijn vriend.

Raphael
Daarna zegt hij, helemaal in tranen:

Dietrich
Kijk toch, daar sterft mijn geliefde.

Choral

Allen
Vandaag weten we maar al te goed
van de folterdaden,
steeds opnieuw overwint de moed
om het onrecht te verraden.

O, mens, stel orde op zaken,
laat de willekeur niet overwinnen.
Maak al het leed openbaar,
laat je niet bedriegen.

Recitatief

Raphael
Er kunnen hier nog vele namen worden
genoemd. Bijvoorbeeld die van Kleo
Flores, een lesbische activiste, tijdens
een bustocht verdwenen, ontvoerd,
in Mexico. Men vond haar terug,
gefolterd en in stukken gesneden.
Mariella Franco, die streed voor meer
vrouwenrechten en getrouwd was met
haar vriendin, verging het niet anders.
Aan dergelijke haatmisdrijven is tot op
de dag van vandaag geen einde gekomen.
Daarom:

Dietrich
Niets is volbracht.

Now, in one of the smuggled photos you
can see a victim, half dead on the floor.
A man shouts in despair:

Dietrich
No, look, that's my boyfriend.

Raphael
Afterwards, he says in tears:

Dietrich
Look, there's my lover's dying.

Chorale

All
Today we know all too well
about the torture; for courage wins the
day over and over again, and people call
out the injustice.

O humankind, put things right,
don't let unfairness prevail.
Make public all the suffering,
refuse to be lied to.

Recitative

Raphael
Many other names could be listed here.
For example Kleo Flores, a lesbian
activist, who disappeared on a bus
trip, abducted in Mexico. They found
her body, tortured and dismembered.
Mariella Franco, a champion of
women's rights, who was married to
her girlfriend, was given the same
treatment. These hate crimes continue
to happen today without an end in sight.
That's why:

Dietrich
Nothing is finished.

Arie

Yosemeh
Nichts ist vollbracht,
kein Trost vor die gequälten Herzen:
‘Die Mörder frei’, der Satz verhöhnt der
Opfer Schmerzen.
Wo sind die Retter, wo die Kraft?
Wer führt den Kampf?
Nichts ist vollbracht.

Rezitativ

Raphael
Zu viele sind tot.
Sind verstummt.

Arie & Chor

Dietrich
Wenn dies ich höre, muß ich fragen,
wenn ich höre, laß mich fragen:
So viele tot, ja tot geschlagen,
und ich, ich wußt’ nichts,
hab nichts dagegen getan.
Inwieweit trag ich Schuld daran?
Kann ich durch jener Pein und Sterben
mir irgend Trost erwerben?
Ist dennoch für mich Hoffnung da?
Man kann gewißlich zwar nichts sagen;
doch gehe ich in mich
und denk stillschweigend: Ja.

Alle
Hoffnung, die du schienest tot,
lebest doch ohn Ende,
daß in jeder großen Not,
zu dir ich mich wende.
Denn in dir bleibt stets ein Rest,
den nichts kann beschweren,
weiß ich doch, das stehet fest,
Recht ist mein Begehren.

Aria

Yosemeh
Niets is volbracht,
geen troost voor de gekwelde harten:
‘De moordenaars vrij,’ een zin die de pijn
van de slachtoffers hoont.
Waar zijn de redders, waar de kracht?
Wie leidt de strijd?
Niets is volbracht.

Recitatief

Raphael
Te velen zijn dood.
Zijn tot zwijgen gebracht.

Aria & koor

Dietrich
Als ik dit hoor, moet ik ernaar vragen,
als ik luister, moet ik mij afvragen:
Zo velen zijn dood, ja doodgeslagen,
en ik, ik wist er niets van,
heb er niets tegen gedaan.
In hoeverre ben ik er schuldig aan?
Kan ik uit die pijn en het sterven
enige troost putten?
Is er toch nog hoop voor mij?
Weliswaar valt er niets met zekerheid te
zeggen; maar als ik van binnen kijk
denk ik stilzwijgend: ja.

Allen
De hoop, die dood leek te zijn,
leeft toch eeuwig door,
opdat ik in alle ellende,
mij daar op richt.
Want daarvan blijft toch steeds een rest
behouden, die door niets kan worden
bezwaard, want ik weet immers wat
vaststaat, dat mijn eis terecht is.

Aria

Yosemeh
Nothing is finished.
There’s no comfort for the tortured
hearts: ‘The murderers are free’,
this statement mocks the victims’ pain.
Where are the saviours, where the
strength? Who’s leading the fight?
Nothing is finished.

Recitative

Raphael
Too many are dead. Too many have been
silenced.

Aria & choir

Dietrich
When I hear this, I have to ask about it;
when I listen, I have to ask myself:
So many are dead, yes, beaten to death,
and I, I knew nothing of it,
did nothing to counter it.
To what extent am I to blame for this?
Can their pain and death
bring me any consolation?
Is there still some hope for me?
It’s true, nothing can be said for certain;
but if I look inside myself,
I think quietly: yes.

All
Hope, which seemed dead,
still lives without end,
allowing me to focus on it
despite all the distress.
For there always remains something of
it, that cannot be disturbed by anything;
for I know one thing for certain,
that my demand is just.

Rezitativ

Raphael
In Ninive, da stoßen sie Schwule vom Dach in den Tod, vom zehnten Stock sie schlagen auf. Und in Rußland da hetzen sie queere Menschen mit Hunden, und in Lagos tun sie das auch. Und das ist nur ein Beispiel aus Hunderten.

Arioso

Markus
Mein Herz, in dem die ganze Welt
bei all den Leiden gleichfalls leidet,
weil Hinseh'n man nicht mehr
vermeidet:
Das Recht zerreißt, ein Staat zerfällt,
die Willkür lebt und Hetzer spalten -
ja, so viel Unrecht sieht man walten...
was willst du denn alleine tun?

Arie

Susanne
Zerfließe, mein Herze,
in Fluten der Zähren
den Toten zu Ehren.
Erzähle der Welt
und den Menschen die Not:
so viele sind tot.

Rezitativ

Raphael
Die Toten aber, wenn man ihre Namen nennt, daß nicht die Einzelnen vergessen werden bei all den Morden, (denn derselbigen Anzahl ist ja sehr groß), werden aufgeschrieben, daß ihre Taten gewahrt sind, und sie nicht vergessen bleiben. Das leisten die Hilfsgruppen, und setzen sich aus der Verfolgung. Eine Arbeit, die oft stark behindert wird.

Recitatief

Raphael
In Ninive gooien ze homo's van het dak, vanaf de tiende verdieping vallen ze naar hun dood. In Rusland jagen ze op queers met honden en dat gebeurt ook in Lagos. En dat zijn slechts enkele van de honderden voorbeelden.

Arioso

Markus
Mijn hart, nu de hele wereld
met al dat lijden meelijdt,
omdat men het toekijken niet meer
vermijdt:
Het recht raakt verscheurd, een
staat stort in, de willekeur leeft op en
ophitsers polariseren - ja, zoveel onrecht
vindt er plaats... wat wil je daar in je
eentje aan doen?

Aria

Susanne
Smelt weg, mijn hart,
in stromen van tranen,
tot eer van de doden.
Klaag de wereld
en de hemel je nood:
zo velen zijn dood.

Recitatief

Raphael
De doden echter, die bij naam worden genoemd, daarvan wordt niemand vergeten, zelfs niet bij die vele moorden, (want het aantal daarvan is immers zeer hoog), en van wie de namen worden opgeschreven, blijven de daden in herinnering behouden en raken niet in vergetelheid. Dit wordt gedaan door steungroepen, die zich zo blootstellen aan vervolging. En hun werk wordt vaak sterk gehinderd.

Recitative

Raphael
In Nineveh, they throw gays from roofs; they fall to their deaths from the tenth floor. In Russia, they hunt queer people with dogs; they do the same in Lagos. And these are just a few of hundreds of examples.

Arioso

Markus
O my heart, the whole world
now sympathises with all that suffering,
because people no longer avoid
witnessing it:
The law is torn apart, states collapse,
there's more unfairness and polarising
agitation - yes, there is so much
injustice, what can you do about it on
your own?

Aria

Susanne
Melt away, my heart,
in floods of tears,
in honour of the dead.
Complain about your distress
to the world and to heaven:
so many are dead.

Recitative

Raphael
But the dead, whose names are made known, so that no-one is forgotten, despite the sheer number of murders (for so very many have now taken place), and their names are written down, their deeds are preserved in our memory and they will not be not forgotten. This is what support groups do, exposing themselves to persecution. And their work is hampered at every turn.

Wenn wir aber die Schrecken hören, die sie sahen, und wer da gestorben ist, da entsetzt uns die schiere Zahl.

Und das bringt uns auf die Frage: ist wirklich da draußen immer noch so viel Haß? Ja, viel davon geschieht am hellichten Tag.

Und wer es mit ansieht, der soll es bezeugen, und das Zeugnis sei wahr, und ein jedermann wisse, daß er die Wahrheit saget, auf daß ihr sehet.

Denn: ihr habt es gehöret,
für viele Orte muß man sagen:

Markus
'Noch immer ist, wer queer, gefährdet.'

Raphael
Und außerdem ist auch noch dieser Satz wahr:

Markus
'Es ist geschehen, und wird auch von allein nicht enden.'

Choral

Alle
O hilf, Kenntnis, Sichtbarkeit,
von so vielem Leiden,
daß wir stets erinnern dran,
Vorurteile meiden.
Jedes Wort und Konsequenz
fruchtbarlich bedenken,
dabei, rücksichtsvoll und wach,
Umsicht allem schenken.

Als we echter horen van de gruwelen die zij meemaakten en wie daarbij is gestorven, schrikken we alleen al van de aantallen.

En zo komen we uit bij de vraag: heerst er daarbuiten echt nog altijd zoveel haat? Ja, en veel daarvan vindt plaats op klaarlichte dag.

En wie het ziet gebeuren, moet daarvan getuigenis afleggen en die getuigenis is waar, zolang eenieder voor zichzelf weet dat hij werkelijk de waarheid spreekt, opdat jullie het zien.

Want: jullie hebben het gehoord, voor veel plaatsen moet worden gezegd:

Markus
'Nog steeds is iemand die queer is, in gevaar.'

Raphael
En daarnaast is ook deze zin waar:

Markus
'Het is gebeurd en zal ook niet vanzelf stoppen.'

Koraal

Allen
O help, kennis, zichtbaarheid
van zo veel lijden,
dat wij ons altijd herinneren,
vooroordelen vermijden.
Ieder woord en alle consequenties
met vrucht overdenken
en daarbij voorkomend, waakzaam
en omzichtig te werk gaan.

But when we hear of the horrors they have experienced and of those who died along the way, we are horrified by the numbers.

And that makes us ask: is there really still so much hatred out there? Yes, and much of it happens in broad daylight.

And all who see it must bear witness and their testimony is true, as long as they all know that they speak the truth, so that you can see it too.

For: you have heard it has to be said that, in many places:

Markus
'Queer people are still in danger.'

Raphael
And the following statement is true as well:

Markus
'It has taken place and will not stop by itself.'

Chorale

All
O, knowledge and the fact that
so much suffering is visible,
help us never to forget
and to avoid prejudice,
to give proper consideration
to our every word and its consequences,
while continuing our work
with vigilance and prudence.

Chor

Alle
Ruht wohl, unzählige Gebeine,
eu'r Leiden ich nicht mehr verneine,
ruht wohl und bringt auch mich zur Ruh.
Das Grab, das Euch bestimmet ist,
und leider Eure Not umschließt,
soll uns ein Auftrag sein,
hör'n wir nur richtig zu.

Choral

Alle
Ach ja, ob da lieb Engelein
so etwas wie die Seele mein
nach irgendwohin tragen…
Den Leib, wie immer er mag sein,
bejah'n, ohn jede Qual und Pein,
ganz ohne jede Frage…
das wäre schon genug für mich,
daß meine Augen sehen sich
in aller Freud das Leben an,
egal ob Frau, divers, ob Mann.
Ihr Zuhörn'de, versteht ihr mich,
versteht ihr mich?
Das wär ein Anfang, sicherlich.

Koor

Allen
Rust zacht, ontelbare beenderen,
jullie lijden ontken ik niet meer,
rust zacht en breng ook mij tot rust.
Het graf, dat voor jullie bestemd is,
en spijtig genoeg jullie ellende omvat,
moet voor ons een opdracht zijn,
om steeds echt te luisteren.

Koraal

Allen
Ach ja, of er nu engeltjes
zoiets als mijn ziel
ergens heen dragen…
Als het lijf, hoe het ook moge zijn,
zou worden aanvaard, zonder smart en
pijn, zonder dat er vragen bij worden
gesteld… Het zou voor mij mooi genoeg
zijn, als mijn ogen het leven zouden zien
in alle vreugde,
of vrouw, divers of man.
Jullie toehoorders, horen jullie mij,
horen jullie mij?
Dat zou alvast een begin zijn.

Vertaling: textual - Koert Braches, deels ontleend aan een vertaling van Ria van Hengel

De totstandkoming van het libretto werd mogelijk gemaakt door het 2021-beurzenprogramma van het Ministerium für Kultur und Wissenschaft des Landes Nordrhein-Westfalen. De productie van de *Utrechter Passion* werd genereus ondersteund door het Diversiteitsfonds van de deelstaat Noordrijn-Westfalen. Een gedeeltelijke première vond plaats in 2022 in opdracht van het festival PSALM in Graz. De uitvoering tijdens het Festival Oude Muziek Utrecht 2022 is de wereldpremière van de volledige *Utrechter Passion*.

Choir

All
Rest in peace, you countless remains,
I no longer deny your suffering,
rest in peace, and bring peace to me as well.
The grave, that is reserved for you,
and that, alas, encloses your suffering,
shall instruct us
to keep truly listening.

Chorale

All
Oh, whether little angels
carry something like my soul
somewhere…
If the body, whatever its nature,
is received, without pain or anguish,
and without questions being asked…
It would be good enough for me
that my eyes saw life
full of joy,
whether woman, nonbinary or man.
Dear audience, do you hear what I'm saying,
do you hear what I'm saying?
That would be a start.

Translation: Georg Kroneis, Mike Wilcox